

**КОРДИНАЦИОНЕН
МЕХАНИЗЪМ
ЗА ПОДКРЕПА НА ЖЕРТВИ НА
ДОМАШНО НАСИЛИЕ В
ОБЛАСТ ХАСКОВО**

Проектът **„Координация и сътрудничество в подкрепа на жертвите на домашно насилие“** се изпълнява с финансовата подкрепа в размер 9 065 евро, предоставена от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на проект **„Координация и сътрудничество в подкрепа на жертвите на домашно насилие“** е подобряване на сътрудничеството между институциите и организациите на местно ниво, имащи отношение към осигуряването на подкрепа на жертвите на домашно насилие.

Този материал е създаден с финансовата подкрепа на Фонд Активни граждани България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Фондация „Х и Д джендър перспективи“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство и Оператора на Фонд Активни граждани България.

*Изготвили: **Петя Петкова и Кристина Йорданова**
Издадено от Фондация „Х&Д Джендър перспективи“
Димитровград, 2022 г.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Жертвите на домашно насилие са сред най-уязвимите групи в обществото ни. Макар и многобройни (над 1 200 000, според официалните статистики), те рядко се осмеляват да потърсят помощ, защото се срамуват или страхуват от повторни актове на домашно насилие, а когато потърсят помощ, не винаги срещат разбиране и подкрепа от институциите. В българското общество все още битува разбирането, че домашното насилие е семеен проблем, а жертвите сами са виновни за насилието над тях. За съжаление децата, които са израснали в среда на насилие, повтарят този модел когато пораснат и влизат в порочната спирала на насилието. Единствено целенасочената и координирана работа на всички заинтересовани страни и повишаването на чувствителността на обществото по темата, може да доведе до прекратяване на домашното насилие.

По данни от различни проучвания всяка трета жена в България е жертва на ДН, което за област Хасково прави над 38 000 жени [1]. На фона на тази цифра едва около 300 жени годишно търсят помощ по данни, събирани от фондация „ХиД Жендър Перспективи“, която предоставя безплатни социални услуги на жертви на домашно насилие. Тези данни са ясен показател за необходимостта от повишаване на осведомеността на гражданите по темата домашно насилие и подобряване на сътрудничеството между организациите, оказващи подкрепа на пострадалите.

Ограничителните мерки и социалната изолация по време на пандемията от COVID-19 поставиха много семейства на сериозно изпитание. Затварянето в домовете доведе до отключването на депресивни и агресивни състояния, а безработицата, насаждането на страх чрез медиите и ограничаването на възможностите за уединение и споделяне с близки само засилиха тези тенденции. Социалната изолация по време на пандемията постави жертвите на домашно насилие в изключително уязвима ситуация: в непрекъснат контакт с извършителите на насилие, без възможност да се дистанцират или да избягат. Всички неправителствени организации, предоставящи услуги на жертви на домашно насилие отчетоха сериозен ръст на търсещите помощ. Доказателство за това на местно ниво [2] е огромния ръст на получени сигнали за актове на домашно насилие и големият брой лица, потърсили помощ в консултативните центрове на фондация „ХиД Жендър Перспективи“ [3].

Независимо дали живеем в условията на пандемия или не, домашното насилие е значим социален проблем. За щастие този проблем е разпознат от българското общество в лицето на народните представители и първата най-значима стъпка за неговото преодоляване е направена с приемането през 2005 г. на Закона за защита от домашното насилие. Но законът не води до автоматична защита на жертвите на домашно насилие. Той дава нормативната рамка и е предпоставка за създаването на организирано и

координирано действие на различните институции и организации, имащи досег и отговорни за оказването на подкрепа на жертвите на домашно насилие. За съжаление липсват ясно разписани правила, отговорности и стъпки за действие на всяка от институциите и организациите, имащи отношение към защитата на жертвите на домашно насилие. А това води до размиване на отговорностите и забавяне на действията, което понякога е пагубно за жертвите. Ежедневно стотици професионалисти от всички сфери на социалния живот срещат жертвите на домашното насилие - с насинени лица, с уплашен поглед и загубени надежди. Оценката, планираното действие и мултидисциплинарната работа са професионалната реакция, която би подкрепила пострадалите и би дала шанс за живот без насилие.

Основна цел на проекта е да се конструира и създаде реален модел на **Местен механизъм за партньорство при прилагане на ЗЗДН**, който включва структура, процедури, и заинтересовани страни в активна роля за постигане на реални резултати в превенцията на домашното насилие.

Местният механизъм за приложение на ЗЗДН в област Хасково е иновативна форма на социално партньорство в България, която не е нормативно закрепена, но има всички характеристики на междуинституционален механизъм за сътрудничество.

Участниците в Местния механизъм са партньори, които взаимодействат, сътрудничат, оказват влияние координират съвместни действия, взаимно се подкрепят, водят интензивна комуникация, провеждат двустранен диалог, обменят информация, водят спорове, провеждат дискусии, търсят съгласие по общи теми, правят компромиси, постигат съгласие по конкретни въпроси.

Комуникацията е друг ключов метод за функциониране на Местния механизъм за сътрудничество, който Шулман определя като „сложен процес.“ Именно добрата комуникация вътре в общността на участници в Местния механизъм по ЗЗДН е определяща за повишаване на общото ниво на чувствителност и на индивидуална загриженост към различни форми на домашно насилие. Непрекъсната комуникация между членовете на Местния механизъм подпомагат процеса на изграждане на работни взаимоотношения, основани на връзка, доверие и загриженост, които се основават на „бъдеща съвместна работа“.

В този контекст **Координационният механизъм за подкрепа на жертви на домашно насилие** е рамка на сътрудничество, чрез която ангажираните професионалисти от държавните институции, общините, секторите на здравните и социалните услуги и неправителствените организации обединяват и синхронизират своите усилия за своевременна намеса и ефективна подкрепа на пострадалите от домашно насилие. В по-широк контекст Координационният механизъм е подпомагане и развитие на националната политика в подкрепа на жените, жертви на насилие, което е в

съответствие с политиките на Европейския съюз, изискващи държавите – членки да предоставят достъп до адекватно финансирани услуги и до ресурси, отговарящи на минималните стандарти за помощ.

Партньорството между институциите по защита от домашното насилие е особено важно за постигане на висок ефект в процеса на превенция. Ако се осъществи модел за пълноценно сътрудничество и партньорство между институциите при организиране на защита от домашно насилие на регионално ниво, ще се постигне по-висок ефект от прилагане на Закона за защита от домашното насилие/ЗЗДН за превантивната му функция и защитата на пострадалите от домашно насилие.

Поемането на **конкретни ангажменти** по Координационния механизъм ще допринесе за по-нататъшното усъвършенстване на координацията между институции и НПО в региона и ще формира ефективни политики за противодействие на домашното насилие и подпомагане на пострадалите, съобразени със съответните местни особености. Ще се подобрят партньорските взаимоотношения, сътрудничеството и обмяна на опит за пренос на добри практики по темата на домашното насилие.

Координационният механизъм за подкрепа на жертви на домашно насилие е изработен от екипа на фондация „ХиД Жендър Перспективи“ и е съгласуван чрез поредица от работни срещи с представители на Областна администрация - Хасково, районни съдилища в област Хасково, Районна прокуратура – Хасково, ОД на МВР – Хасково, РУО - Хасково, Адвокатска колегия - Хасково, Нюз – Хасково, Община Хасково, Община Димитровград, Община Минерални бани, Община Стамболово, Сдружение „Шанс и закрила“, Съюз за възстановяване и развитие, Фондация „Подари усмивка“, Сдружение „Национална мрежа на здравните медиатори“, ПГТАТ „Н.Вапцаров“, ОУ „Алеко Константинов“, Дневен център за деца с увреждания-Димитровград, Фондация „БЦДИ“ - клон Хасково. Той е изработен в синхрон със законодателството, касаещо домашното насилие, в т.ч. Закона за защита от домашно насилие. Под внимание са взети и всички останали законови и подзаконови нормативни актове в сферата на защитата на правата на децата, както и на достъпа до услуги.

Координационният механизъм е изработен в рамките на проект **„Координация и сътрудничество в подкрепа на жертвите на домашно насилие“**. Той се изпълнява с финансова подкрепа в размер 9 065 евро, предоставена от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия по линия на Финансовия механизъм на ЕИП. Основната цел на този проект е подобряване на сътрудничеството между институциите и организациите на местно ниво, имащи отношение към осигуряването на подкрепа на жертвите на домашно насилие.

[1] 1/3 от 115 346 жени, съгласно официалната статистика на НСИ за 2019 г.

[2] В област Хасково

[3] 72 души в периода март – август 2020 г. за сравнение с 48 души за същия период 2019 г.)

СТРАНИ ПО КООРДИНАЦИОННИЯ МЕХАНИЗЪМ

В тази част са изброени участниците в Координационния механизъм, както и структурите, ангажирани в работа по случаи на домашно насилие, включително задълженията и отговорностите на всяка страна по Координационния механизъм!

ФОНДАЦИЯ „Х И Д ДЖЕНДЪР ПЕРСПЕКТИВИ“

Фондация „Х и Д Джендър Перспективи“	Задължения на фондация „Х&Д Джендър перспективи“ по Координационния механизъм
Фондация „Х&Д Джендър перспективи“ е основана в началото на 2012г. в град Димитровград и регистрирана в ХОС с решение №6/20.01.2012г. по ф.д. №1/2012г. и в Централния регистър на ЮЛНЦ за осъществяване на общественополезна дейност към Министерство на правосъдието под № 20120502074 с Удостоверение № 74/02.05.2012г. и официално е регистрирана като доставчик на социални услуги – Лиценз № Л-3129-160/ 26.04.2021 г. за предоставяне на социалната услуга „Терапия и рехабилитация“, издаден от АКСУ; Лиценз № Л-3129-158/ 26.04.2021 г. за предоставяне на социалната услуга „Застъпничество и посредничество“, издаден от АКСУ; Лиценз № Л-3129-159/ 26.04.2021 г. за предоставяне на социалната услуга „Информирание и консултиране“, издаден от АКСУ. От регистрацията й до сега екипът от специалисти на Фондация „Х&Д Джендър перспективи“ е реализирал множество програми и проекти в сферата на защита на човешките права и по-конкретно тези на жените – с фокус върху пострадалите от полово базирано насилие и множествена дискриминация. Работата на организацията се финансирана основно от международни донорски организации и отчасти от	1. Координира работата по Координационния механизъм чрез поддържането на комуникационни канали и провеждането на мултидисциплинарни срещи с участниците в него; 2. Осигурява провеждането на обучения; 3. Информира ДСП/ОЗД при данни за насилие над деца, лица, поставени под запрещение или лица с увреждане; 4. Подава сигнал към органите на МВР, когато има данни за непосредствена опасност за живота и здравето на пострадалите от домашно насилие лица; 5. Оказва подкрепа на пострадалите от домашно насилие, като им предоставя както социални услуги по смисъла на Закона за социалното подпомагане и Правилника за приложението му, така и специфични услуги за пострадали от домашно насилие,

държавния бюджет.

От 2013г. фондация „Х&Д Жендър перспективи“ е пълноправен член на Сдружение „Алианс за защита от насилие, основано на пол“ – сдружение от организации на национално ниво, имащо за цел да осигури защита и подкрепа на жертви на полово обусловано насилие най-вече чрез анализ на българското законодателство и приложението му за съответствие с международните стандарти – актовете на ООН, стандартите в рамките на Съвета на Европа и особено на Истанбулската конвенция, както и за съответствие с правото на ЕС, и в частност с Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и на Съвета за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления. Експерти от фондацията ни активно участват в тези дейности.

Организацията успешно си партнира в изпълнението на различни проекти и инициативи с представители на местните власти – Община Димитровград, Областна дирекция на МВР – Хасково, Регионална дирекция „Социално подпомагане“, Районен съд – Димитровград и Районен съд – Хасково и др. Изградените партньорски отношения са гаранция за по-пълното и качествено обслужване на лицата, станали жертва на домашно насилие, както и за навременното предприемане на мерки за защита при необходимост.

Фондация „Х&Д Жендър перспективи“ работи в партньорство и с местни неправителствени организации от социалната сфера, които при нужда насочват лица, пострадали от домашно насилие към приемните на организацията. Една от тях е фондация „Толерантност и взаимопомощ“ – активна ромска организация работеща на територията на цяла област Хасково. Друга партньорска организация е Фондация „Подари усмивка“, с която сме провеждали

които включват социална, юридическа и психологическа помощ и подкрепа и насочване към резидентен тип услуга – Кризисен център;

6. Осигурява съответните специалисти с цел оказване на психологическа, юридическа и/или социална подкрепа на лицата, жертви на домашно насилие;

7. Прави Оценка на риска и изготвя план за работа с пострадалото лице;[H1]

8. Предоставя специализирани програми с извършители на насилие;

9. Подпомага жертви на насилие, чрез включването им в програми за възстановяване;[H2]

10. Информира прокуратурата при нарушаване заповед за защита;

11. Поддържа база данни за лица пострадали от домашно насилие;

12. Поддържа база данни за изпълнение на мерките по чл. 5, ал. 1, т. 5.

съвместни инициативи. Към фондация „Х&Д Жендър перспективи“ работят доброволци, които взимат участие най-вече в административната работа на организацията и в организирането и провеждането на кампании срещу домашното насилие, насилието над жени и други форми на полово обусловано насилие.	
---	--

ОБЛАСТНА ДИРЕКЦИЯ НА МВР - ХАСКОВО

ОД на МВР Хасково	Задължения на структурите на ОД на МВР Хасково по Координационния механизъм
Съгласно българското законодателство органите на МВР осигуряват незабавната намеса в случаи на домашно насилие, като пряко и непосредствено предотвратяват последващите актове на домашно насилие. В зависимост от компетенциите на отделните дирекции служителите проследяват изпълнението на заповедите за защита, задържат нарушителите или осигуряват полицейска закрила на непълнолетните лица. На територията на област Хасково съгласно разпоредбата на чл. 37, ал. 1, т. 2 от Закона за министерство на вътрешните работи действа Областна дирекция на Министерство на вътрешните работи (ОД на МВР). Тя се състои от различни отдели, сектори и районни управления в Хасково (с УП в Стамболово и УП в Минерални бани), Димитровград, Харманли (с УП в Симеоновград и УП в Маджарово), Свиленград (с УП в Любимец), Ивайловград и Тополовград.	1. Осигурява служители от РУ/ УП на МВР по настоящ адрес на пострадалото лице, които да участват в съвместната работа и мултидисциплинарените срещи по случаи на домашно насилие в рамките на Координационния механизъм – координаторите по домашно насилие или други служители; 2. При опасност за живота или здравето на пострадалото лице, предприема мерки съгласно Закона за Министерството на вътрешните работи; 3. Следи за изпълнението на заповедите за защита, когато с тях са наложени мярки по чл. 5, ал. 1, т. 1, 2 и 3. 4. Когато е наложена мярка по чл. 5, ал. 1, т. 2 и извършителят откаже доброволно да я изпълни, полицейските органи от районното управление на Министерството на вътрешните работи по местонахождението на жилището отстраняват извършителя от съвместно обитаваното жилище. 5. При неизпълнение на мярка от Заповед за защита на съда, полицейският орган, констатирал нарушението, задържа нарушителя и уведомява незабавно органите на прокуратурата. 6. В случаите на полицейска закрила осигурява охрана и съпровождане на засегнатите лица и деца до местата за настаняване при настаняване от ДСП/ОЗД; 7. Информира ДСП/ОЗД при данни за насилие над дете; лице, поставено под запре-

	щение или лице с увреждане; 8. Насочва деца жертви на домашно насилие към услуги за подкрепа като Центрове за обществена подкрепа (ЦОП);Общностен център за подкрепа на деца и родители; Сдружение „Шанс и закрила“;Фондация „Подари усмивка“, работещи на територията на област Хасково 9. Поддържа база данни за изпълнение на мерките по чл. 5, ал. 1, т. 1, 2 и 3 ЗЗДН.
--	--

СЪД

Районните съдилища в област Хасково	Задължения на районните съдилища в област Хасково по Координационния механизъм
Съгласно Чл. 7. От Закона за защита от домашно насилие компетентен да наложи мярка за защита е районният съд по постоянния или настоящия адрес на пострадалото лице. Решението на районния съд може да бъде обжалвано пред съответния окръжен съд. Съгласно чл. 17, ал. 6 решението на окръжния съд е окончателно. Това означава, че на територията на област Хасково съдилищата, които имат отношение към Координационния механизъм за подкрепа на жертви на домашно насилие са Окръжен съд – Хасково и районните съдилища в Хасково, Димитровград, Свиленград, Харманли и Ивайловград.	1. Определя представител, който да участва в работата на КМ; 2. При поискване за целите на КМ, предоставя, съгласно Закона за достъп до обществена информация, статистически данни за образуваните дела по Закона за защита от домашно насилие, издадени Заповеди за незабавна защита, Заповеди за защита и наложени мерки; 3. При възможност, осигурява участник в провеждани по темата за домашно насилие обучения, кръгли маси, семинари и др.;

ПРОКУРАТУРА

Районна прокуратура – Хасково и Териториалните и отделения	Задължения на Районна прокуратура – Хасково и Териториалните й отделения –по Координационния механизъм
Съгласно последните структурни реформи в съдебната власт, на територията на област Хасково действат Районна прокуратура – Хасково и Териториалните и отделения – Димитровград, Харманли, Свиленград и Ивайловград. Тези структури на прокуратурата имат отношение към случаите на домашно насилие, когато извършителят е нарушил частично или изцяло мерките в Заповедта за защита, издадена от съда и са сезирани за тези нарушения, както и в случаите, когато са осъществени, предвидените в Наказателния кодекс квалифицирани състави на престъпления, извършени при условията на домашно насилие.	1. Осигурява/определя професионалист, който да участва в работата на Координационния механизъм; 2. Образува наказателно производство когато домашното насилие съставлява престъпление от общ характер; 3. Образува наказателно производство по чл. 296, ал. 1 от НК при нарушаване на Заповед за защита; 4. Поддържа база данни за нарушенията за Заповеди за защита, образуваните досъдебни производства и наложените мерки. 5. Осигурява участник или участници за участие в провеждани обучения, кръгли маси, семинари и др

СОЦИАЛНИ СЛУЖБИ

РДСП Хасково	Задължения на Регионална Дирекция за социално подпомагане /РДСП/ - Хасково по Координационния механизъм
Социалните служби на територията на област Хасково са Регионална дирекция „Социално подпомагане“, дирекциите „Социално подпомагане“ в Хасково (с териториална структура в Минерални бани), Димитровград (с териториална структура в Симеоновград), Харманли (с териториална структура в Стамболово), Ивайловград (с териториална структура в Маджарово), Свиленград (с териториална структура в Любимец) и Тополовград. Ролята на социалните служби в най-общ план се състои в координиране на дейностите по изпълнение на ангажиментите на България за гарантиране на правата на жените и равнопоставеността между половете в различни области, в това число осигуряване на подкрепа на пострадалите от домашно насилие.	1. Осигурява служител от РДСП, които да участва в Координационния механизъм; 2. Възлага на служителите от ДСП/ОЗД правомощия и задължения за извършване на действия и съдействия на областно ниво съобразно компетентността си като представители на ДСП в мултидисциплинарните екипи; 3. Осигурява методическа подкрепа на място на служителите на ОЗД/ДСП, включени в мултидисциплинарните екипи при извършване на действия по Координационния механизъм; 4. Изготвя стратегии за развитието на социалните услуги в област Хасково.

Дирекциите „Социално подпомагане“ Хасково, Димитровград, Харманли, Свиленград, Ивайловград;	Задължения на дирекциите социално подпомагане в област Хасково по Координационния механизъм
По-конкретно ролята на дирекциите „Социално подпомагане“ се състои в разпознаването на пострадалите лица, подаването на искиви молби за издаване на заповеди за защита в случаите по чл.8, т.4 от Закона за защита от домашно насилие и насочване към резидентни услуги и социални услуги в общността за помощ и подкрепа. Дирекциите „Социално подпомагане“ имат преки ангажименти за проследяване на изпълнението на част от заповедите за незабавна защита. При случаи на деца, пострадали от домашно насилие, те прилагат Координационния механизъм за работа с деца, пострадали от насилие или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция, като след извършената оценка определят и прилагат мерките за закрила съгласно Закона за закрила на детето.	1. Осигуряват служители от ДСП/ОЗД по настоящ адрес на пострадалото лице, които да участват в Координационния механизъм. 2. Възлагат на служителите от ДСП/ОЗД правомощия и задължения за извършване на действия и съдействия на местно ниво съобразно компетентността си като представители на ДСП в мултидисциплинарните екипи; 3. Осигуряват методическа подкрепа на място на служителите на ОЗД/ДСП, включени в мултидисциплинарните екипи при извършване на действия по Координационния механизъм; 4. При случаи на деца, жертви или в риск от насилие и при кризисна интервенция предоставят на Областните структури на МВР всички координати за връзка (телефон, включително мобилен, имейл, факс, адрес и др.) с определените служители на всяко ДСП/ОЗД и активно действащите доставчици на социални услуги; 5. Внасят молби до РС по ЗЗДН, при данни за домашно насилие на дете, лице, оставено под запрещение или лице с увреждане; 6. Подпомагат лицата, пострадали от домашно насилие /социална подкрепа, еднократни помощи, други/ 7. Поддържат база данни за изпълнение на мерките по чл. 5, ал. 1, т.4 и 6 от ЗЗДН

Забележка: По време на консултациите за утвърждаване на окончателен проект на Координационен механизъм за помощ и подкрепа на пострадали от домашно насилие в област Хасково, от Агенция за социално подпомагане изразиха становище, че към настоящия момент не е необходимо подписване на споразумение между АСП и Фондация „ХиД Жендър перспективи“, поради предстоящи законодателни промени и създаване на Координационен механизъм на национално ниво и не се включиха официално в разработения проект. Независимо от това получихме подкрепа и уверение от тях, че териториалните поделения на АСП ще продължат да оказват помощ и подкрепа на жертвите на домашно насилие, съобразно действащото законодателство, както и ще продължат да си сътрудничат с неправителствени организации, работещи в подкрепа на пострадалите от домашно насилие.

СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

Социални услуги за жертви на домашно насилие в област Хасково	Задължения на доставчиците на социални услуги за жертви на домашно насилие в област Хасково по Координационния механизъм
Специализираните социални услуги за пострадали от домашно насилие и програмите за извършители на домашно насилие в област Хасково се предоставят от две неправителствени организации – фондация „ХиД Жендър перспективи“ и фондация „БЦДИ – клон Хасково“. Тези две юридическите лица с нестопанска цел оказват подкрепа на пострадалите от домашно насилие, като им предоставят както социални услуги по смисъла на Закона за социалното подпомагане и Правилника за приложението му, така и специфични услуги за пострадали от домашно насилие, които включват социална, юридическа и психологическа помощ и подкрепа. В настоящия Координационен механизъм социалните услуги ще бъдат разделени условно на две групи – такива, чиято основна целева група са пострадалите от домашно насилие, и такива, чиито потребители не са непременно жертви на домашно насилие.	1. Осигуряват съответните специалисти с цел оказване на психологическа и/или социална подкрепа на пострадалото лице; 2. Предоставят своевременно съответната услуга на пострадалото лице /вкл. и резидентен тип, в случай на настаняване извън семейството като мярка за закрила/. 3. Информират ДСП/ОЗД при данни за насилие над дете, лице, поставено под запрещение или лице с увреждане; 4. Подават сигнал към органите на МВР, когато има данни за непосредствена опасност за живота и здравето на пострадалото от домашно насилие, лице; 5. Изпълняват програми за жертви на домашно насилие; 6. Изпълняват програми за извършители на домашно насилие; 7. Насочват към социална услуга Кризисен център за жертви на домашно насилие и трафик на хора за осигуряване на 24 часова грижа и подслон за пострадалите лица;

Други социални услуги в област Хасково	Задължения на доставчиците на социални услуги в област Хасково, чиито потребители не са непременно жертви на домашно насилие по Координационния механизъм
На територията на област Хасково има налични голямо разнообразие от социални услуги – ЦСРИ, ЦНСТ, ЦОП, защитени жилища, домове за възрастни хора, обществени трапезарии и др. Огромната част от тях се предоставят от общините, а други 24 услуги се предоставят от търговски дружества и ЮЛНЦ[1]. Независимо от различията в критериите за подбор на потребителите на тези социални услуги и методите, по които те функционират, съществуват възможности за взаимодействие и координация между тях по отношение на подаването на сигнали, насочването и осигуряването на подкрепа на жертвите на домашно насилие.	1. Излъчват техни представители, които при необходимост/ констатиране или съмнение за случай на домашно насилие участват в мултидисциплинарни срещи по Координационния механизъм; 2. Сътрудничат на институциите и организациите, оказващи подкрепа на жертвите на домашно насилие, чрез обмен на информация; 3. Осигуряват подкрепа и социални услуги на жертвите на домашно насилие, в случай, че същите попадат в критериите за подбор на потребители на съответната социалната услуга; 4. Информират ДСП/ОЗД при данни за насилие над дете, лице, поставено под запрещение или лице с увреждане; 5. Подават сигнал към органите на МВР, когато има данни за непосредствена опасност за живота и здравето на пострадалото от домашно насилие, лице.

МЕДИЦИНСКИ И ЗДРАВНИ ГРИЖИ

Центровете за спешна медицинска помощ, звена за спешна медицинска помощ, Здравни служби и лечебни заведения	Задължения на здравните заведения и лекарите по Координационния механизъм
Министерство на здравеопазването – чрез Центровете за спешна медицинска помощ и звената за спешна медицинска помощ осигурява на пострадалите от домашно насилие медицинска помощ при спешни състояния. При поискване личните лекари и лекарите от различните лечебни заведения предоставят на пострадалите лица медицински документ, удостоверяващ наблюдавано състояние по смисъла на Закона за защита от домашно насилие. При наличие на основание за завеждане на дело по наказателния кодекс, компетентното медицинско лице, което може да издаде медицинско удостоверение е съдебният лекар. Отношенията със здравните органи, в които пострадалите най-често влизат непосредствено след акта на насилие, са ключови за неговото доказване и отговорността според ЗЗДН е както на звената по съдебна медицина, така и на всеки лекар. На практика обаче редица лични лекари не са запознати със ЗЗДН и не издават съответната документация, докато медицинското удостоверяване в кабинетите по съдебна медицина струва скъпо, а съдът му отдава значително по-голяма тежест. Наблюдават се проблеми в насочването на пострадалите към съответните подпомагащи НПО, както и неприемане като доказателствено средство на удостоверения и документи от юридически лица, извършващи социални услуги на пострадалите.	1. Осигурява преглед и подходящо лечение на пострадалото лице или дете; 2. Издава документ, удостоверяващ констатираните при прегледа травми и състоянието на пострадалото лице; 3. Сигнализира компетентните органи при видими следи от домашно насилие;

ОБЩИНТЕ

Общините като доставчици на социални услуги	Задължения на кметовете на общини/ кметства по Координационния механизъм
Оказват подкрепа на пострадалите от домашно насилие като им предоставят социални услуги по смисъла на Закона за социалното подпомагане и Правилника за приложението му. По смисъла на Закона за защита от домашно насилие общините си взаимодействат с изпълнителната власт и с юридическите лица с нестопанска цел, работещи в защита на пострадалите лица. Общините в качеството си на орган по настойничество и попечителство, съгласно Семейния кодекс – кметът на общината или упълномощено от него длъжностно лице може да прави промени в настойническия съвет, когато това е в интерес на поставеното под запрещение лице (за случаите, когато жертва на насилие е лице, поставено под запрещение).	1. Осигуряват свои представители, които да участват в Координационния механизъм. 2. Оказват съдействие на местно ниво, съобразно компетентността си като представители на местната власт; 3. Информират ДСП/ОЗД при данни за насилие над дете; 4. Насочват към доставчик на услуги в подкрепа на лица и деца, пострадали от домашно насилие; 5. Участват активно и обезпечават дейности по превенция; 6. Осигуряват свои представители за участие в обучения, кръгли маси, семинари и др. 7. Осигуряват безвъзмездно помещения за провеждане на обучения и срещи.

УЧИЛИЩА / РЕГИОНАЛЕН ИНСПЕКТОРАТ ПО ОБРАЗОВАНИЕТО

Регионален инспекторат по образованието, училища, детски градини и други дтски заведения в област Хасково	Задължения на Регионалния инспекторат по образованието и училищата и детските градини в област Хасково по Координационния механизъм
В рамките на образователните институции се разпознават случаите на деца, пострадали от домашно насилие и се насочват към Отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“ или към социални услуги в общността. В процеса на възстановяване от преживяната травма образователните институции оказват съдействие и подкрепа на децата при преместване в ново учебно заведение поради смяна на местоживеенето на подкрепящия родител. Училищата изпълняват различни програми и мерки, насочени към превенция на насилието, които са от ключово значение за прекратяване на домашното насилие в дългосрочен план.	1. В случаите, в които се идентифицира или е подаден сигнал, че деца или младежи са пострадали от домашно насилие, директорите на училищата, детските градини и обслужващите звена по места са задължени, незабавно да подават първоначална информация в РУ на МВР и на съответните ДСП и ОЗД; 2. Информират ДСП/ОЗД при данни за насилие над дете; 3. Насочват към доставчик на услуги в подкрепа на лица и деца пострадали от домашно насилие; 4. Участват активно в прилагането на действия и мерки по превенция на насилието в т.ч. и домашното насилие; 5. Участват в съвместни с други институции и организации кампании и инициативи във връзка с повишаване на информираността по проблема „домашно насилие“

МЕСТНИ МЕДИИ

Средствата за масова информация в област Хасково	Задължения на средствата за масова информация в област Хасково по Координационния механизъм
Радио, телевизия, информационно-новинарски сайтове, вестници и списания	1. Да следят темата за домашното насилие 2. Да отразяват периодично информация по проблема

АДВОКАТСКА КОЛЕГИЯ

Адвокатска колегия в област Хасково	Задължения на Адвокатска колегия в област Хасково по Координационния механизъм
Адвокати Регионален център за консултиране към ХАК	1. Определя като служебни процесуални представители, адвокати, неподцензяващи проблема домашно насилие. 2. В случаи, при които лицето отговаря на необходимите изисквания, определя адвокат за предоставяне на безлатна правна помощ чрез Регионалния център;

МУЛТИДИСЦИПЛИНАРНА РАБОТА ПО КООРДИНАЦИОНЕН МЕХАНИЗЪМ ЗА ЖЕРТВИ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ

1. СЪЗДАВАНЕ НА ОБЛАСТЕН СЪВЕТ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ В ОБЛАСТ ХАСКОВО

Областният съвет е иновативен модел за партньорство по превенция на домашното насилие, обединяващ всички заинтересовани страни, компетентни институции (вкл. съдебната власт), структури на здравеопазването, образованието и адвокатурата. В резултат на съвместната работа през последните години, се наблюдават системни устойчиви връзки и координация в дейността на ангажираните органи по превенция на домашното насилие.

Областен съвет за превенция на домашното насилие в област Хасково се създава за да покаже ролята на държавните структури на регионално ниво при координация на политиките за развитие. Той има за цел да координира съвместните дейности, произтичащи от настоящия Регионален механизъм за реакция при случаи на домашно насилие с участие на представители на РД-МВР, Съд, Прокуратура, Община, РДСП, ДСП, ОЗД, Представители на училищните власти, Лекарите, Адвокати и НПО, работещи на територията на област Хасково.

Подготовката и подписването на Местният механизъм за сътрудничество по ЗЗДН в област Хасково е предшествано от многогодишна усилена работа по темата по време в периода 2012-2020г. Проведени са проучвания, организирани са поредица работни срещи между институциите, сключени са двустранни споразумения за сътрудничество между институции и фондация “Х и Д джендър перспективи“. Изведени са няколко приоритета за работа, проблемни области и предизвикателства, които стоят на дневен ред пред компетентните органи за разрешаване. В рамките на подготвителния етап по

окончателното изработване на Координационния механизъм бяха проведени множество срещи с представители на институции в област Хасково имащи отношение към защитата и обгрижването на жертвите на домашно насилие, както и няколко обучения за професионалисти. В резултат на което се очаква да нараства броят на хората, които намират смелост да потърсят помощ и да се доверят на компетентните институции и да намерят решение на проблеми с домашно насилие.

Част от заключителния етап в процеса на превенция на домашно насилие е създаване на Областен съвет за превенция на домашното насилие в област Хасково. Създаването на Съвета цели да изгради система за комуникация и координация между институциите на местно ниво.

Подписването на местния Координационен механизъм за партньорство по приложение на ЗЗДН в област Хасково поставя начало на процес по създаване на общ модел на работа при случай на домашно насилие и се усъвършенстват уменията на специалистите, като се подобрява координацията. Наложително е да се подобрява непрекъснато сътрудничеството между институциите за успешно прилагане на закона и подкрепата на пострадали от домашно насилие лица. Периодичните срещи, обмяната на информация и добри практики са предпоставка за придобиване на увереност у специалистите в професионалните им умения за успешна (социална) работа с жертвите и извършители на домашно насилие.

Като част от местния Координационния механизъм се създава **Областен съвет за превенция на домашното насилие/за краткост Областен съвет/** в област Хасково, който е важен етап в процеса на превенция на домашното насилие на областно ниво, което надгражда и развива постиженията в рамките на досегашния „неформалния местен механизъм“ за приложение на Закона за защита от домашното насилие в област Хасково, който включваше действията и отговорностите на всеки един орган или институция без обаче те да са били формализирани.

II. ФУНКЦИИ И ОТГОВОРНОСТИ НА ОБЛАСТНИЯ СЪВЕТ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ

„Областният съвет за превенция на домашното насилие“ е постоянно действащ консултативен орган към Областна администрация - Хасково и включва представители на всички отговорни институции и организации от област Хасково: Областна администрация Хасково, общинските администрации, териториални структури на централната изпълнителна власт като РУО, РЗИ, РДСП и ДСП, съд, прокуратура и полиция, образователни институции, неправителствен сектор и доставчици на социални услуги.

Глава на Областният съвет е Областния управител. Областният управител „осигурява провеждането на държавната политика, отговаря за защитата на националните интереси, на законността и на обществения ред и осъществява административен контрол“, съгласно чл. 143, ал. 3 Конституцията на Република България. Фигурата на областният управител, като представител на централната изпълнителна власт, има голям потенциал за координация на политики на областно ниво. Неговата роля в между-институционалното взаимодействие може да бъде сериозна, ако е налице балансиран контрол, активност и фокусиране върху важни за региона проблеми и теми.

Координацията на Областния съвет се осъществява от Фондация Х и Д жендър перспективи“.

Всеки участник (институция, организация) определя свой представител, който е професионалист, обучен за работа по случаи на домашно насилие.

Областният съвет заседава на всеки 6 месеца или при възникнала спешна необходимост. На заседанията му могат да се вземат решения за съвместни дейности по превенция, да се дискутират срещани проблеми, да се отправят препоръки за оптимизиране на работата в полза на жертвите на насилие, да се работи по конкретни случаи, да се правят предложения и препоръки за промяна/оптимизиране на законодателството, касаещо проблема домашно насилие.

III. ДЕЙСТВИЕ НА КООРДИНАЦИОННИЯ МЕХАНИЗЪМ

Процесът на превенция и справяне с домашното насилие изисква участие на всички компетентни органи за постигане на устойчиви резултати. Професионалистите имат ключова роля в този процес, като основни изпълнители на политиката за справяне с новия социален феномен. Той очертава оперативни процедури на работа при непосредствена опасност и при потенциален риск за всеки пострадад и разписва подробно взаимодействието между институциите в област Хасково и гражданските организации, включително в рамките на различни видове социални услуги, предоставяни от НПО.

КОГА СЕ СВИКВА КООРДИНАЦИОНЕН МЕХАНИЗЪМ – КМ се свиква при възникнала необходимост, която може да бъде случай на домашно насилие над лице и неговите деца който изисква комплексна намеса от повече от една страна по КМ.

КОЙ МОЖЕ ДА СВИКА КООРДИНАЦИОНЕН МЕХАНИЗЪМ – КМ може да свика всяка една от страните участвала в подписването му при наличие на случай на домашно насилие, който налага комплексна намеса. Свикващата страна има ангажимент да протоколира срещата с протокол, указан в Приложение 1.

КОЙ ОРГАНИЗИРА СРЕЩИТЕ ПО КООРДИНАЦИОННИЯ МЕХАНИЗЪМ – всяка една индивидуална среща се организира от свикващия КМ чрез телефонно обаждане до други заинтересовани страни и релевантни институции по всеки един индивидуален случай на ДН; При невъзможност на някоя от страните да присъства лично или изпрати представител КМ може да се проведе онлайн чрез някои от платформите създадени с тази цел или да бъде включена отсъстващата страна Онлайн в срещата.

КЪДЕ и КАК СЕ СРЕЩАТ СТРАНИТЕ ПО КООРДИНАЦИОННИЯ МЕХАНИЗЪМ/ КЪДЕ ЗАСЕДАВА КМ – страните по КМ се срещат на територията на свик-

ващия КМ , като тя може да бъде различна в зависимост от всеки индивидуален случай, възможността за среща и свикващия го.

IV. ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ ПРИ РАБОТАТА С ПОСТРАДАЛИ ОТ ДОМАШНО НАСИЛИЕ

1. Спешна подкрепа и защита.
2. Свободен личен избор на пострадалия.
3. Защита на най-добрия интерес на пострадалото лице.
4. Своевременни и координирани действия на мултидисциплинарния екип.
5. Професионална конфиденциалност.
6. Защита на най-добрия интерес на детето в случай на конфликт на интересите на родителите и детето.
7. Зачитане и уважение на достойнството на пострадалото лице без стигматизиращо отношение.

V. ОПЕРАТИВНИ ПРОЦЕДУРИ ПРИ ИДЕНТИФИЦИРАНЕ НА АКТ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ

1. ИЗВЕСТЯВАНЕ И НАСОЧВАНЕ

Заявяване на акт на домашно насилие

Всеки пострадал от домашно насилие известява за случилото се с него в различен етап на преживяното. Част от потърпевшите се обръщат за помощ непосредствено след преживян инцидент, други след определено време, трети индиректно показват, че са в ситуация на домашно насилие. На всеки от тези етапи служители от различните институции могат да разпознаят пострадалите от домашно насилие, да направят оценка на риска, след което да направят съответното насочване.

!!!Важно е да се вземе предвид, че пострадалите от домашно насилие поради срам и вина отричат преживяното и са склонни да омаловажат инцидентите на насилие поради страх от повторение на насилието след оттеглянето на служебните лица.

Документация

- Службата на територията, на която е осъществено разпознаването, води според нормативната база необходимата документация.
- Ако случаят касае дете, информацията се предава незабавно на Отдел „Закрила на детето” към Дирекция „Социално подпомагане” по

настоящ адрес на детето според Координационния механизъм за работа с деца, пострадали от насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция

Идентифициране на случай на ДН

Идентифицирането на домашно насилие се случва чрез:

- Разговор с пострадалото лице;
- Наблюдение върху поведението и външния вид на пострадалото лице;
- Запознаване с обстоятелствата в дома на пострадалото лице или на друго място на общо пребиваване;
- Информация от свидетели на случилото се, съседи или представители на други институции и граждани.
-

!!! Работещите с пострадали от различни форми на домашно насилие невинаги са наясно в достатъчна степен как да вземат предвид преживяната от жертвите травма в общуването с тях и как да не ги подложат на вторична виктимизация*.

***Вторична виктимизация**

За да се ограничи или избегне рискът от вторична виктимизация на жертвите, трябва да им се предоставят редица специфични услуги за консултация, подкрепа и съдействие, както и общи процедурни права и услуги, включително права на информация, зачитане на достойнството на жертвите по време на разпит (въздържане от действия, които могат да доведат до допълнителни страдания на жертвата по време на разследването), анонимност за някои жертви, съдебен процес при затворени врата при определени дела, скрининг на извършителя по време на даване на показания, служители, специализирани по въпросите на жертвите и др. Ако социалните нужди като съпричастност, подкрепа и разбиране не са изпълнени, има голям риск преживелите домашно насилие или трафик на хора да бъдат вторично виктимизирани, като степента на разпространение е значително повишена за тези социални групи. Това включва най-често жени и деца преживели домашно или сексуално насилие или станали жертва на престъпление.

VI. МЕРКИ ПРИ ПРЯКА И НЕПОСРЕДСТВЕНА ОПАСНОСТ

- Осигуряване на физическа безопасност на пострадалите лица;
- Сигнализиране на полиция или/и Отдел „Закрила на детето“ (по смисъла на Координационния механизъм за работа с деца, преживели насилие или в риск от насилие)
 - Медицинска помощ или лечение;
 - Кризисна интервенция или спешна психо-социална подкрепа– включва спешни мерки за постигане на безопасност на пострадалото лице.
 - Настаняване в Кризисен център, ако е необходимо;
 - Предприемане на действия за мерки по ЗЗДН и/или сезиране на Прокуратура и органите на МВР (според фактите), т.е. процесуално представителство (правна помощ) за образуване и водене на съответно гражданско и/или наказателно дело

VII. ИЗГОТВЯНЕ НА ПЛАН ЗА БЕЗОПАСНОСТ

Планът за безопасност представлява поредица от стъпки, които пострадалото лице предприема, за да намали риска за себе си и децата си. При планирането на безопасността могат да се включат приятели и роднини на пострадалия. Планът за безопасност трябва да е индивидуален, съобразен с пострадалия, подробен и ясен. Задължително трябва да кореспондира с всички идентифицирани рискове.

Планът за безопасност трябва да включва следните области:

- *Безопасност в семейното жилище* – изброяване на най-безопасните места в семейното жилище (обезопасени врати, ключалки). Обикновено за най-рискови се приемат кухнята (където има ножове и други остри предмети) и банята;
- *Безопасност на работното място* – как пострадалия да отреагира при конфликт на работното място, към кого да се обърне, на кого може да разчита;
- *Безопасност на обществени места*;
- *Безопасност за децата*, особено в случаите, когато насилникът заплашва да ги отвлече или нарани;
- *Безопасност при различни ситуации* – при раздяла, по време на съдебно заседание, когато насилникът е под въздействие на алкохол или психоактивни вещества и т.н.
- *Реакции при нарушаване на съдебна заповед за защита*;
- *Телефонни номера* на институции, близки, приятели, роднини, кризисни центрове.

Добре е пострадалото лице да има на разположение за бърза реакция телефоните на полицията, на близки и познати, при които да отседне в кризисна ситуация (по-възможност да са предварително запознати с вероятността от кризисно подслоняване). Също така всички важни документи, чифт дрехи и различни лични принадлежности от първа необходимост (лекарства например) да

са подготвени, така че при нов инцидент да може максимално бързо да напусне жилището.

СЪТРУДНИЧЕСТВО

МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ При изпълнение на функционалните си задължения полицейските служители идентифицират пострадали от домашно насилие. Разпознаването се извършва спрямо лица, за които има данни или се предполага, че са пострадали от домашно насилие, лица, които са се самоопределили като пострадали от домашно насилие, или лица, подадени като пострадали в това им качество от други институции или организации.

ДИРЕКЦИИ „СОЦИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ“ /ОТДЕЛИ „ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО“ Пострадалите от домашно насилие могат да бъдат идентифицирани от служителите на ДСП в процеса на активно набиране на информация за хора от уязвими групи (социално слаби, хора с увреждания и потребители на други социални услуги).

Децата, свидетели и жертви на домашно насилие, могат да бъдат разпознати и при сигнали за деца в риск или жертва на злоупотреба.

ДОСТАВЧИЦИ НА СОЦИАЛНИ УСЛУГИ Разпознаването на пострадали от домашно насилие се прави и в рамките на социалните услуги, които клиентите вече получават. След разпознаването и оценка на риска, следва клиентите, потребители на настоящата услуга, да бъдат насочени и към друг тип услуга, която да адресира ситуацията на домашно насилие.

ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ ЗА ЗАКРИЛА НА ДЕТЕТО - НАЦИОНАЛНА ТЕЛЕФОННА ЛИНИЯ ЗА ДЕЦА 116 111 Пострадалите от домашно насилие деца - свидетели и жертви, могат да бъдат разпознати след обаждане на НТЛД. Сигнал за дете, жертва или свидетел на домашно насилие, може да бъде подаден и от друг възрастен или дете.

СПЕЦИАЛИЗИРАНА /24-часова/ НАЦИОНАЛНА ТЕЛЕФОННА ЛИНИЯ В ПОМОЩ НА ЖЕРТВИ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ 0800 11 977

Линията се обслужва от **професионалисти и специалисти**, които имат опит в работата с хора преживели домашно насилие и гарантира безплатна достъпна ежедневна, 24-часова, психологическа помощ, подкрепа и застъпничество за хора, преживели домашно насилие, в условията на анонимност, конфиденциалност, изслушване и подкрепа, насочване към социално-психологически, правни и други

услуги; това включва насочване и към други институции и организации в цялата страна за по-ефективна намеса в случай на актове на домашно насилие.

НАЦИОНАЛНА ГОРЕЩА ТЕЛЕФОННА ЛИНИЯ ЗА ПОСТРАДАЛИ ОТ НАСИЛИЕ 02/981 76 86

Функцията на горещата телефонна линия е подпомагане на лицето да се самоидентифицира – затова и самото обаждане на тази линия е самоидентификация. Разказът за преживяното и за динамиката на отношенията също допълва разпознаването на домашното насилие. На линията се обаждат и близки и роднини, които се консултират относно възможностите за помощ на своите близки, които са в ситуация на домашно насилие.

ОБРАЗОВАТЕЛНИ ИНСТИТУЦИИ Разпознаването на деца, свидетели или пострадали от домашно насилие, може да бъде извършено на територията на различните образователни институции - ясла, детска градина, училище, както и на специални училища - СПИ и ВУИ. Идентификацията се прави на база заявен проблем, но също така и на база наблюдение на поведение и емоции. Разпознаването се осъществява от педагогически специалисти с подкрепата на медицински лица и училищни психолози.

ЗДРАВНИ СЛУЖБИ На територията на всяка една от структурите на МЗ се извършва разпознаване на пострадали от домашно насилие. В спешната помощ постъпват сигналите при най-тежките случаи на домашно насилие, които могат да не се идентифицират, ако няма сътрудничество на пострадалите лица. За домашното насилие може да се съди по нанесена телесна повреда или на база емоционално състояние. Общопрактикуващите лекари могат да разпознаят домашно насилие и на базата на системните си наблюдения над дадено семейство – на физическите и психически страдания на всеки един от членовете на семейството.

От дългогодишния опит на всички организации в работата с жертви на насилие знаем, че е много важно при първото обаждане на човек преживял домашно насилие и търсещ помощ, да може да се получи адекватна и навременна подкрепа, както и информация за възможностите за реагиране при преживяно насилие.

Приложение 1 ПРОТОКОЛ ЗА РАБОТА ПО СЛУЧАЙ НА ДОМАШНО НАСИЛИЕ, ОТРАБОТЕН ПО КОРДИНАЦИОННИЯ МЕХАНИЗЪМ

ПРОТОКОЛ № / 202... г.

От среща на страните по **КОРДИНАЦИОНЕН МЕХАНИЗЪМ** за подкрепа на
жертви на домашно насилие в област Хасково

1. **По чия инициатива се свиква КМ:**

.....
.....
.....
.....
.....

2. **Дата и място на провеждане:**

Дата:.....

Място на

провеждане:.....

.....

№	Трите имена	Институция	Длъжност	Подпис
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				

Динамика на случая и данни за клиента/тите:

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.

Предприети действия до момента на свикване на КМ:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Предприети решения и ангажименти:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Отговорен:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Протоколист:

Имена и подпис